

МОКЛЯК Лариса,

старший викладач кафедри філософії Факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету, м. Київ

ФЕНОМЕН СПІЛКУВАННЯ В КОМУНІКАТИВНИХ ПРОЦЕСАХ СУЧАСНОСТІ

Комунікація в добу Постмодерну є складним багатовимірним процесом, специфічні риси якого ще достатньо не визначені й потребують свого дослідження та обговорення.

У монографічному дослідженні «Комунікація як основа соціальних перетворень» О. Висоцька окреслює наступні підходи щодо розуміння сутності комунікації: інструменталістський, що передбачає розуміння комунікації як способу розширення людських можливостей; інформаційно-кібернетичний, де теорія комунікації є складовою теорії інформації; феноменологічний підхід до комунікації передбачає розгляд комунікації як основи конструювання моделей реальності суб'єктом; екзистенційно-діалогічний підхід, в якому комунікація є виключно атрибутом інтерсуб'єктивної взаємодії як визначальної ознаки людського існування; семіотично-нарративний підхід, згідно з яким усі комунікативні процеси розглядаються як текст; дискурсивно-консенсусний, згідно з яким комунікація як дискурс є знаряддям встановлення взаємопорозуміння (Висоцька 2009, 30-38).

Епіцентр нашого інтересу в осмисленні комунікації зосереджується на двох вище згаданих підходах - екзистенційно-діалогічному та дискурсивно-консенсусному, які активно і плідно розроблялися у вітчизняній філософській думці ще з кінця минулого століття. Ці підходи дозволяють виокремити саме проблему моральних принципів комунікації.

Поняття комунікація (від лат. *communicare* – робити спільним, зв'язувати) може тлумачитися як у вузькому, так і широкому значенні. У широкому – як процес передавання повідомлень, як канал технічного, інформаційного зв'язку; та у вузькому – як спілкування, передавання інформації від одного суб'єкта до іншого засобами мови.

Акт комунікації здійснюється тільки тоді, коли інформація не зводиться до простого повідомлення, а набуває значення, смислового навантаження, викликає у людини певний відгук, реакцію, оцінку. Повнота, цілісність людського буття звершується через зв'язки зі світом людини. Тільки в живому спілкуванні, в єдності людини з людиною розкривається і здійснюється людина як ЛЮДИНА – істота моральна, розумна, здатна до самовизначення й самоздійснення. «Людина істота моральна, що потребує людської спільноти для свого розвитку. Вона ніколи не змогла б засвоїти мови, відчутти себе особистістю, мати самосвідомість і потяг до людей, аби від народження жила ізольовано...Тільки серед людей і у спілкуванні з ними розкривається вся глибина благочестя, основною сутністю якої є любов між людьми» (Гітун, 2005, 93).

Акцентуючи увагу на понятті «спілкування», маємо зазначити, що воно як вагомий концепт стоїть в одному ряду з такими концептами як «діалог», «дискурс», утворюючи парадигмальне поле комунікації. Сучасні дослідники акцентують увагу на неправомірності ототожнення комунікації та спілкування. Так, В. Малахов зазначає, що « коли комунікація у вузькому розумінні слова є суто інформаційним процесом, тобто передаванням тих чи тих повідомлень, спілкування як таке здатне набувати й практично-матеріального, й духовно-інформаційного, й практично-духовного, а насамперед – цілісно-людського характеру. Друга відмінність, на яку звертає увагу вчений, - як передавання певних повідомлень, комунікація в принципі має однонаправлений характер і не передбачає саме суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Вона може означати інформаційний зв'язок суб'єкта-передавача з будь-ким – людиною, твариною, машиною, хто є приймачем певного повідомлення, здатним його прийняти, декодувати, належним чином засвоїти й діяти відповідно до нього, тобто безпосередньо постає саме як об'єкт даного інформаційного впливу (Малахов 2004, 157).). Тобто якщо комунікаційне повідомлення є імперсональним, то спілкування спрямоване завжди на суб'єкт-суб'єктну взаємодію, наповнюється партнерськими ставленням до іншої людини, групи людей. На цю відмінність звертає увагу О. Висоцька . Дослідниця дотримується думки, що « якщо спілкування носить самообумовлений характер, то комунікація – це процес, який

забезпечується всіма його складовими. У комунікації одним із важливих компонентів є інформація. У спілкуванні акцент робиться не на самій інформації, а на всьому комплексі морально-етичних, естетичних, психологічних, тілесних аспектів взаємодії». І приходиться до висновку, що результатом спілкування є взаємність та емпатичність комунікації. (Висоцька 2009, 42). Саме в спілкуванні людина отримує можливість відчувати, проживати, оцінювати свою реальну спільність зі світом.

Як свідчать події сьогодення, комунікація є рушійним джерелом сучасних соціальних перетворень. Комунікаційні процеси можуть додавати людині і суспільству як творчі, позитивні результати, так і негативні, навіть руйнівні. При цьому вони самі також зазнають, потрапляючи під цю хвилю, чи подальшого розвитку, чи занепаду і регресу. Комунікація як процес, взаємодія залежить від суб'єкта комунікації. Суб'єкти комунікації, перебуваючи в однакових умовах, одну й ту ж інформацію можуть сприймати по-різному в залежності від своєї світоглядної морально-ціннісної орієнтації. Саме морально-ціннісна орієнтація людини яка виявляється в процесі спілкування, і є підґрунтям комунікативної культури, яка задає програму діяльності суб'єкту комунікації.

Список використаних джерел та літератури:

1. Висоцька О. Комунікація як основа соціальних перетворень (у контексті становлення постмодерного суспільства): Монографія. – Дніпропетровськ: «Інновація», 2009. – 316 с.
2. Гітун Н. Сучасний розвиток духовності: моральні норми та принципи. Актуальні проблеми духовності. – Зб. Наукових праць / Відп. Ред. Я.В.Шрамко. – Вип.6. – Кривий Ріг: КДПУ, 2005. – 415 с.
3. Малахов В. Етика. Курс лекцій. – Київ: Либідь, 2004. – 384 с.